

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра експертизи товарів та послуг

Допущено до захисту
завідувачка кафедри
доц. Кунділовська Т. А.

«_____» _____ 2020 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
за освітньою програмою професійного спрямування
«Експертиза товарів та послуг»

на тему: **«Товарознавча експертиза та оцінка асортименту органічних
бакалійних товарів»**

Виконавець:

студент 69-ї групи факультету ФМЕ

Тарутіна Олександра Олегівна _____

Науковий керівник:

кандидат технічних наук, доцент

Кунділовська Тетяна Анатоліївна _____

Одеса 2020

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ РИНКУ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ	7
1.1. Аналіз структури ринку органічних продуктів в Україні.....	7
1.2. Законодавче регулювання ринку органічної продукції в Україні.....	14
1.3. Формування попиту та пропозицій на ринку органічної продукції.....	23
Висновки до Розділу 1.....	31
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТОРГОВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» У СФЕРІ ФОРМУВАННЯ АСОРТИМЕНТУ БАКАЛІЙНОЇ ПРОДУКЦІЇ	33
2.1. Аналіз торговельної діяльності мережі супермаркетів «Сільпо».....	33
2.2. Товарознавча оцінка асортименту органічної бакалійної продукції...	42
2.3. Дослідження показників та оцінка асортименту гречаної крупи у торговельній мережі ТОВ «Сільпо-ФУД», реалізованої у південному регіоні.....	48
Висновки до Розділу 2.....	54
РОЗДІЛ 3. ТОВАРОЗНАВЧА ЕКСПЕРТИЗА ОРГАНІЧНОЇ ТА ТРАДИЦІЙНОЇ ГРЕЧАНОЇ КРУПИ	56
3.1. Вибір об'єктів дослідження та розробка алгоритму товарознавчої експертизи органічної та традиційної гречаних круп	56
3.2. Експертиза якості маркування зразків органічних та традиційних гречаних круп.....	57
3.3. Експертиза якості органічних та традиційних гречаних круп за органолептичними показниками.....	63
3.4. Експертиза якості органічних та традиційних гречаних круп за фізико-хімічними показниками	65
3.5. Комплексна оцінка досліджуваних зразків гречаної крупи.....	66
Висновки до Розділу 3.....	73

ВИСНОВКИ.....	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	81

ВСТУП

Тренд на споживання органічної продукції набуває все більшої популярності як серед споживачів, так і серед виробників: невеликі й середні виробники в Україні активніше беруться за вирощування такої продукції, а торгові мережі виділяють для неї цілі полиці, відкривають органічні відділи. Набувають популярності локальні еко-маркети, що забезпечують споживачів лише органічної продукцією, яка вироблена з використанням природних речовин та натуральних методів виробництва. Сам споживач з кожним роком починає більш свідомо ставитися до власного харчування та вибору продуктів, споживачі готові витратити більше коштів на якісну органічну продукцію.

За даними Федерації органічного руху, світовий ринок органічних харчових продуктів щороку збільшується на 10–15%. В Україні протягом п'яти-десяти останніх років досягнуто певних результатів із розвитку власного органічного виробництва завдяки значному потенціалу для виробництва органічної сільськогосподарської продукції, її експорту та споживанню на внутрішньому ринку. Упродовж 2010-2020 років Україна стала важливим постачальником органічної продукції на західні ринки. Переважно це експорт органічної сировини – зерна, олійних та бобових культур, дикорослих ягід, грибів, горіхів та лікарських трав.

Головними проблемами, що стримують розвиток виробництва органічної продукції та її реалізації на внутрішньому ринку є недостатня державна підтримка, невпорядкованість процесів стандартизації, відсутність державної статистики щодо органічного ринку, відсутність належної комунікації виробників із торговельними мережами.

Актуальність даної роботи обумовлена підвищенням популярності органічної продукції серед українських споживачів, їх зацікавленістю до

свідомого здорового споживання, формуванням попиту на органічну продукцію та збільшенням асортименту української органічної продукції.

Питаннями щодо товарознавчої експертизи та оцінки асортименту органічних бакалійних товарів займалися такі вчені: Грановська В. Г., Милованов Є. В., Коняшин А. В., Ковальчук С. В., Забурмеха Є.С., Андрусенко Н. В. та ін.

Метою роботи є оцінка асортименту органічних бакалійних товарів, що реалізуються в торговельній мережі України, та проведення їх товарознавчої експертизи.

Для досягнення мети були поставлені та вирішені наступні *завдання*:

- проаналізувати сучасний ринок органічної продукції;
- визначити чинники формування попиту та пропозицій на ринку органічної продукції;
- проаналізувати діяльність торговельної мережі ТОВ «Сільпо-ФУД»;
- проаналізувати асортимент органічної бакалійної продукції та дослідити показники асортименту;
- розробити алгоритм проведення товарознавчої експертизи якості органічної та традиційної гречаної крупи;
- провести товарознавчу експертизу зразків органічної та традиційної гречаної крупи за станом пакування, відповідністю маркування, органолептичними, фізико-хімічними показниками якості;
- провести комплексну порівняльну оцінку якості зразків гречаної крупи.

Об'єкт досліджень: органічна продукція та їх асортимент.

Предмет дослідження: показники асортименту органічних бакалійних товарів; стан пакування, відповідність маркування, органолептичні, фізико-хімічні показники якості органічних бакалійних товарів, зокрема, гречаної крупи.

Наукова новизна: було проведено дослідження методом SWOT-аналізу за споживчими вподобаннями та позиціями органічної продукції.

Практичне цінність: полягає в розробленні комплексної порівняльної оцінки якості зразків гречаної крупи, впровадження якої у практичну діяльність споживачів сприятиме підвищенню еко-свідомості та можливості оцінки продукції щодо власного споживання.

Методи дослідження: У роботі використовувались методи критичного аналізу наукової і методичної літератури, логіко-аналітичні, візуальні методи (складання схем, діаграм, таблиць), методи порівняльного, статистичного аналізу, зокрема, метод SWOT-аналізу, органолептичний, вимірювальний та експертний методи.

Апробація результатів дослідження: Основні положення випускної роботи доповідалися й обговорювалися на студентській науковій конференції факультету економіки і управління підприємництвом ОНЕУ (м. Одеса, 2020 р.) і опубліковані у збірнику наукових робіт за підсумками студентської наукової конференції Одеського національного економічного університету, 2020.

Інформаційна база роботи: Інформаційну базу роботи становлять матеріали: законодавчі акти, нормативна документація, періодичні видання, підручники, сайти мережі Інтернет тощо.

Структура роботи: Кваліфікаційну роботу викладено на 88 сторінках, робота складається зі вступу, 3-х розділів, висновків, списку використаної літератури із 70 джерел, 22 таблиць, 10 рисунків.

ВИСНОВКИ

1. Проаналізовано стан ринку органічної продукції та з'ясовано, що на українському ринку представлено 597 операторів органічного виробництва; загальна кількість органів сертифікації, акредитованих на міжнародному рівні, включені до офіційного переліку органів сертифікації в органічній сфері для України становить 18; 235 000 га – площа сільськогосподарських земель із органічним статусом; 0,7% – загальна площа земель сільськогосподарського призначення. Найбільший обсяг імпорту української органічної продукції представлено у таких країнах: Нідерланди, Швейцарія, США, Литва, Німеччина, Велика Британія, Австрія, Польща, Данія, Італія та ін. Загальні продажі української органічної продукції на внутрішньому ринку складають 7350 тонн на суму близько 575 млн. грн. за 2019 рік.

2. Визначено чинники формування попиту та пропозицій на ринку органічної продукції, встановлено групи споживачів та структуру попиту на органічну продукцію; проведено SWOT-аналіз факторів зовнішнього і внутрішнього середовища процесу розвитку виробництва органічної продукції в Україні, зокрема, визначено такий перелік сильних сторін: наявність великої кількості сільськогосподарських угідь, які можна використовувати для вирощування органічної сировини; наявність спеціалізованих науково-дослідних і селекційних установ; високий попит на органічну продукцію закордоном; підвищення рівня обізнаності споживачів щодо органічної продукції; зростання інтересу органів влади України до розвитку внутрішнього ринку органічної продукції; створення сприятливих умов для українських виробників: відкриття міжнародних проектів, проведення ярмарків, семінарів, виставок, конференцій з органічного виробництва, залучення інвесторів; розширення асортименту продукції вітчизняного виробництва; створення

органів з сертифікація міжнародного рівня. До слабких сторін віднесли: органічне законодавство України не співпадає з нормами ЄС; відсутність актуальної офіційної державної статистики щодо розвитку органічного сільськогосподарського виробництва; недосконале інституційне забезпечення та низький розвиток інфраструктури ринку органічної продукції; дефіцит фінансових вливань з боку держави; відсутність державної підтримки у сфері освіти, недостатність знань і досвіду сільгоспвиробників щодо виробництва та просування органічної продукції; обмеженість товарного асортименту вітчизняної органічної продукції на внутрішньому ринку у порівнянні з товарним асортиментом, який йде на експорт; неналежний рівень приділення уваги на розвиток свідомості споживача щодо органічної продукції; високі ціни на сертифіковану органічну продукцію.

3. Встановлено, що основним напрямком діяльності ТОВ «Сільпо-Фуд» є торговельний напрямок. На теперішній час компанія налічує 297 супермаркетів «Сільпо» по всій території України; 5 делікатес-маркетів «Le Silpo» – у 4-ох містах України; логістика: автопарк, СТО, Склади РЦ (розподільчий центр класу А); виробництво продуктів харчування; «Сільпо Resto» – фудкорти у торговельних мережах; Positano – заклад громадського харчування формату італійської піцерії. Проведено SWOT-аналіз діяльності ТОВ «Сільпо-ФУД», визначено сильні (відома торговельна марка; розгалужена мережа магазинів, що покриває більшість областей країни; ефективне використання ефекту масштабу; нееластичний попит на більшість товарів в асортименті забезпечить постій попит навіть у разі зниження економічного зростання.) та слабкі сторони (наявність значних обсягів кредиторської заборгованості та залежність від домовленостей з постачальниками, однак, в цілому – це поширена практика на ринку); можливості (подальше розширення Мережі в Україні шляхом відкриття нових магазинів; подальший розвиток компанії у зв'язку з ростом доходів населення та зростанням споживання; впровадження та продаж продуктів під власними

торговельними марками) та загрози (короткострокове погіршення деяких фінансових показників через збільшення боргового навантаження у зв'язку з фінансуванням розширення групи і коливаннями курсу валют; збільшення конкуренції на ринку з боку вітчизняних компаній; вихід на ринок України зарубіжних компаній, які мають дешевші джерела фінансування; погіршення платоспроможності населення; нові спалахи коронавірусу).

4. Проаналізовано асортимент бакалійних товарів, який класифікується наступним чином: сипучі (всі види борошна та круп, бобові, різні сорти чаю, кави та какао); харчові добавки (сіль, цукор, желатин та інше); прянощі та спеції, розчинні порошкоподібні напої та концентрати, макаронні вироби, сухофрукти, насіння, горіхи тощо); консервовані (м'ясні, рибні, овочеві та фруктові-ягідні консерви, приправи та соуси); рідкі (різні види рослинної олії, молочні консерви, мед). Встановлено перелік найменувань органічної бакалії, а також окремо детальний перелік органічної та традиційної крупи на підприємстві ТОВ «Сільпо-ФУД» південного регіону. Розраховано показники торговельного асортименту: широта – 0,88; повнота – 0,9; глибина – 0,11; стійкість – 0,55; новизна – 0,11.

5. Розроблено алгоритм товарознавчої експертизи органічної та традиційної гречаної крупи, який складається з таких етапів: оцінка цілісності пакування, встановлення фактичного стану маркування відповідно до законодавчих вимог, оцінка органолептичних показників якості, оцінка фізико-хімічних показників якості, комплексна оцінка якості. Обрано зразки гречаної крупи для експертної оцінки, а саме, органічна гречана крупа ТМ «Сквирянка», ТМ «Екород», ТМ «Старий порицьк», традиційна гречана крупа ТМ «Art foods», ТМ «Ситий двір».

6. Проведено товарознавчу експертизу органічної гречаної крупи ТМ «Сквирянка», ТМ «Екород» та ТМ «Старий порицьк» на відповідність вимогам діючого законодавства у частині маркування та отримали такі результати: ТМ «Сквирянка» та ТМ «Екород» відповідають вимогам Закону України «Про

основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції” та ДСТУ 8450:2015 за всіма показниками в частині маркування; для ТМ «Старий порицьк» вказано не повну інформацію щодо зберігання продукції, зокрема відсутня інформація про температуру та вологість у приміщеннях зберігання; для круп ТМ «Art foods» та ТМ «Ситий двір» в частині маркування вказано не повну інформацію щодо зберігання продукції, зокрема інформації про температуру та вологість у приміщеннях зберігання.

7. За результатами органолептичної оцінки встановлено: органічна гречана крупа ТМ «Сквирянка», ТМ «Екород» та ТМ «Старий порицьк» відповідають вимогам ДСТУ 7697:2015 за всіма показниками; всі зразки традиційної гречаної крупи ТМ «Art foods», ТМ «Ситий двір», відповідають вимогам ДСТУ 7697:2015 за всіма показниками. За фізико-хімічними показниками якості встановлено: всі зразки органічної гречаної крупи ТМ «Сквирянка», ТМ «Екород» та ТМ «Старий порицьк» відповідають вимогам ДСТУ 7697:2015 за всіма показниками; всі зразки традиційної гречаної крупи ТМ «Art foods», ТМ «Ситий двір» відповідають вимогам ДСТУ 7697:2015 за всіма показниками.

8. Проведено комплексну оцінку якості гречаної крупи обраних зразків за показниками: стан маркування, органолептичні та фізико-хімічні показники якості, ціна продукту на 100г. Встановлено градацію якості та отримано наступні результати: найбільшу кількість балів отримала органічна крупа ТМ «Старий порицьк» – 9,22 балів (0,92). ТМ «Сквирянка» – 9,21 балів (0,91). ТМ «Екород» набрала – 8,27 балів (0,82). Серед зразків традиційної гречаної крупи найбільшу кількість отримала ТМ «Ситий двір» – 9,0 балів (0,90). ТМ «Art foods» – 8,25 (0,83). Отже, відмінну якість мають зразки такої гречаної крупи: органічної ТМ «Сквирянка», ТМ «Старий порицьк» та традиційної ТМ «Ситий двір». Добру якість мають зразки органічної гречаної крупи ТМ «Екород» та традиційної гречаної крупи ТМ «Art foods». Отже, при

проведенні товарознавчої експертизи не встановлено якісних переваг органічної гречаної крупи проти традиційної. Переваги споживання органічної продукції полягають у підвищенні еко-свідомості споживачів, які, таким чином, зберігають власне здоров'я та покращують стан довкілля.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини: Постанова Кабінету Міністрів України від 03.09.2012 №425-VII [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/>
2. Закон України Про державну підтримку сільського господарства України: Постанова Кабінету Міністрів України від 24.06.2004 №1877- IV [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15#Text> .
3. Закон України Про захист прав споживачів: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.05.1991 № 1023-XII (Редакція станом на 01.08.2020) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text>
4. Закон України. Про інформацію для споживачів щодо харчової продукції: Постанова Кабінету Міністрів України від 06.12.2018 №2639-VIII [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2639-19#Text> .
5. Митний Кодекс України: Постанова Кабінету Міністрів України від 13.03.2012 №4495-VI [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>
6. Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України Про затвердження державного логотипу для органічної продукції (сировини) від 25.12.2015 №495 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0099-16#Text>
7. Продукція ентомологічна для сільського господарства. Пакування, маркування, транспортування і зберігання: ДСТУ 8450:2015. - [Чинний від 2015-28-09]. – К.: Держспоживстандарт України, 2010. – 7-8 с.

8. Крупи гречані. Технічні умови: ДСТУ 7697:2015. – [Чинний від. 2016-08-01]. – К. Держспоживстандарт України. 2010. - 14 с.
9. Овчаренко А. С. Експортоорієнтована модель розвитку органічного агропромислового ринку / А. С. Овчаренко // Журнал «Світове господарство і міжнародна економіка». – 2018. - №26-1. С. – 21-26.
10. Андрусенко Н.В. Розвиток органічного сільськогосподарського виробництва в Україні: Пер. С англ. – Економіка, менеджмент, право, 2015. – 43-36 с.
11. Грановська В. Г. Перспективи розвитку ринку органічної продукції в Україні / В. Г. Грановська // Економіка АПК. - 2017. - №4. С. – 31-40.
12. Ковальчук С.В. Маркетингові цифрові технології у дослідженні споживачів органічної продукції / С. В. Ковальчук, Є. М. Забурмеха // Marketing and digital Technologies. - 2017. – №1. С. – 34 - 51.
13. Милованов Є. В., Коняшин А. В. Особливості розвитку ринку органічних круп в Україні / Є.В. Милованов, А.В. Коняшин // Економіка і соціальний розвиток. Наукові праці НУХТ – 2019. – Том 25, №1. С. – 73-83.
14. Милованов Є. В., Коняшин А. В. Органический рынок Украины: современное состояние и перспективы / Є.В. Милованов, А.В. Коняшин // Аграрная политика: механизм реализации – январь - март 2019. С. 63-70.
15. Милованов Є.В. Історія становлення концепції ORGANIC 3.0 та перспективи її подальшого розвитку в Україні. Збалансоване природокористування. - 2018. - №3. - С. 15-25.
16. Милованов Є.В. Міжнародні тенденції розвитку ринку органічної продукції та перспективи для України. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Економіка, аграрний менеджмент, бізнес». - 2018. - № 284. - С. 109-118.
17. Милованов Є. В. Найкращі світові практики державної підтримки органічного сільськогосподарського виробництва та перспективи для України. Механізм регулювання економіки. -2018. -№ 2 (80).- С. 14-33.

18. Милованов Є. В., Мартинюк М., Ковальова О., Ходаківська О. та ін.; Регіональна підтримка органічного виробництва в Україні. – Київ: Органік Прінт, 2018. - 56 с.
19. Воскобійник Ю.П., Гаваза Є.В. Ємність ринку органічної продукції в Україні. Агроінком. - 2013. № 4-6. С. 7-10.
20. Маслак О.М. Становлення ринку органічної продукції в Україні. Вісник Сумського національного аграрного університету. 2012. № 11. С. 58-62.
21. Милованов Є.В. Міжнародні тенденції розвитку ринку органічної продукції та перспективи для України. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Економіка, аграрний менеджмент, бізнес». 2018. № 284. С. 109—118.
22. Сідельнікова І.В. Ринок органічної продукції та особливості його формування в умовах трансформаційної економіки. Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди: серія «Економіка», 2015, Вип. 15. С. 142—148
23. Вінюкова О.Б. Формування маркетингового інструментарію впровадження та просування органічної продукції на споживчі ринки / О. Б. Вінюкова // Причорноморські економічні студії. – 20018. - №34. С. 52-57.
24. Хімичева Г.І., Сокотун Ж.В. Сучасні тенденції нормативно-правового забезпечення продукції органічного походження / Г.І. Хімичева, Ж.В. Сокотун // Вісник КНУТД. – 2015. - №2 (84). С. 232-238.
25. Тіхонова Н.О. , Межинська-Бруй О.Ю. Органічна продукція: переваги і недоліки // Наукові праці Національного університету харчових технологій: електрон. Версія журн. – 2014. – Т. 20, №5. С. 98-104.
26. Буга Н. Ю., Яненкова І. Г. Перспективи розвитку органічного виробництва в Україні / Н. Ю. Буга, І. Г. Яненкова // Актуальні проблеми економіки. – 2015. – №2 (164). С. 117-125.

27. Буга Н., Кулік Н., Зуякова Л. Розвиток біологічного землеробства та забезпечення органічного виробництва сільськогосподарської продукції // *Економіст*. – 2014. - № 2. – С. 27-30.
28. Мінькова О. Г., Сакало В. М., Горб О.О. Маркування та сертифікація органічної продукції / Мінькова О. Г., Сакало В. М. // *Економіка та управління національним господарством*. – 2016. - №2 (176). С. 126-135.
29. Органічне виробництво і продовольча безпека: Зб. Наук. Пр. – Ж.: ЖНФУ, 2013. – 494 с.
30. Кунділовська Т. А. Формування ринку органічної продукції в Україні: теоретичні та практичні аспекти: монографія / Т. А. Кунділовська. – Одеса: ОНЕУ, 2019. – 140 с.
31. Галашевський С. О., Галашевська Ю.А., Білич А.В., Дідух М.М., Махновець М. О. Практичний довідник органічного експортера до ЄС / навч. посіб. / ТОВ «Органік Стандарт». – 2019. – №2. – 57 с.
32. Лупенко Ю.О. Формування попиту та пропозиції на ринку органічної продукції / Ю. О. Лупенко // *Органічне виробництво і продовольча безпека*. – 2017. - №3. С. 3-9.
33. Кунділовська Т. А., Зеленянська Н. М. Формування ринку органічної продукції в Україні / Т. А. Кунділовська, Н. М. Зеленянська // *Вісник соціально-економічних досліджень*. – 2018. - №4 (68). – С. 137-147.
34. Кунділовська Т. А., Неруца Л.В. Сертифікація органічної сільськогосподарської продукції як чинник конкурентоспроможності виробників / Т. А. Кунділовська, Л. В. Неруца // VII Міжнародна науково-практична конференція «Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики» ОНЕУ, 14-15 вересня 2018 р., м. Одеса – С. 17-18.
35. Артиш В.І. Виробництво та реалізація органічної продукції в світі / В.І. Артиш // *Економіка АПК*. - 2017. - № 3. С. 82-86.

36. Айрапетов М., Грузінська І, Смагіна А. Зелена Книга Ринок виробництва та обігу органічної продукції: підр. / - М. Айрапетов, І. Грузінська, А. Смагіна, - Київ, 2017. – 52 с.

37. Калашник О., Мороз С., Кириченко О. Дослідження якості крупи гречаної, що імпортується в Україну / О. Калашник, С. Мороз, О. Кириченко //XXVIII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації»: Зб. наук. праць. – Переяслав-Хмельницький, 2017. – Вип. 28. – 328 с.

38. Прокопчук Н., Галашевський С. Органічний ринок в Україні/ Н. Прокопчук, С. Галашевський // Інформаційни бюлетень. – Київ: Швейцарсько-українська програма «Розвиток торгівлі з вищою доданою вартістю в органічному та молочному секторах України. – 2020. С. – 5.

39. Сучасні тенденції розвитку вітчизняного ринку органічної агропродовольчої продукції / Завадська Ю. С. //Економіка АПК. – 2013. – 8. С. – 95.

40. Органічне виробництво: сутність, об'єктивна необхідність, ефективність / Довгаль О. М., Мандибуря Я. В. // Сталий розвиток економіки. – 2016. – С. 200-206.

41. Виробництво органічної продукції: стан і перспективи / Славгородська Ю.В.// Сільське господарство. Рослинництво. – 2018. – С. 49-54.

42. Федерація органічного руху України – офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://organic.com.ua/> .

43. Варять кашу: ринок круп у схемах. Аграрне інформаційне агентство «Agravery» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://agravery.com/uk/posts/show/varat-kasu-rinok-krup-u-shemah>

44. Виробництво круп в Україні скоротилось на 2,5%. Landlord [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://landlord.ua/news/virobnitstvo-krup-v-ukrayini-skorotilos-na-2-5/> .

45. Методичні рекомендації щодо маркування органічних харчових продуктів та кормів. – 2019. – № 67
https://agro.me.gov.ua/storage/app/sites/1/organic/1567506098209_Organic.pdf .
46. Світ органічного сільського господарства. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://organicukraine.org.ua/yearbook-2020/> .
47. ТОВ «Сільпо-ФУД». Офіційний сайт. Звіт про управління за 2018 рік. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://silpo.ua/reports> .
48. Настанова щодо розвитку органічної та екологічної продукції в Україні: метод. посіб. / С.. Березіна, А. Коняшин, С. Пермінова, С. Кучерявенко. – Дніпро. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://cci.dp.ua/tl_files/data/curier/Events/2016/september/Organic-Guide-2016.pdf
49. Консультаційний орган «Кьюс»– офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.biofach.com.ua/organizer/organizer-2/> .
50. Асоціація «БІОЛан Україна» – офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.biolan.org.ua/> .
51. Громадська спілка «Український органічний кластер» – офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://organiccluster.com.ua/> .
52. Міжнародна благодійна організація "Інформаційний центр "Зелене досьє" – офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dossier.org.ua/> .
53. ТМ «Екород» – офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ecorod.ua/ua/> .
54. ТМ «Сквирянка» – офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://skviryanka.com.ua/uk/> .
55. ТМ «Старий порицьк» – офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://porytsk.com/> .
56. ТМ «Art foods» ТОВ Арт Фудз – офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://galafoods.com.ua/> .

57. ТМ «Ситий двір» ТОВ «Сільпо-ФУД» – офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://listex.info/tm/sitiy-dvr> .

58. Продовольча та сільсько-господарча організація (ФАО) – Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fao.org/home/ru/> .

59. The European Organic Certifiers Council (EOCC) – Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://eocc.nu/> .

60. THE GLOBAL ORGANIC INTEGRITY PLATFORM (Check Organic) – Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.check-organic.com/> .

61. International Centre for Organic Agriculture of Central and Eastern Europe – Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ekoconnect.org/en/> .

62. The Common Objectives and Requirements of Organic Standards (COROS) – Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ifoam.bio/en/coros> .

63. The JAS Standards for organic plants and organic processed foods of plant origin – Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.maff.go.jp/> .

64. Research Institute of Organic Agriculture FiBL – Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.fibl.org/> .

65. Agriculture & Finance Consultants (AFC) – Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.afci.de/> .

66. Swedish International Development Cooperation Agency SIDA – Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.sida.se/English/> .

67. National Organic Program (NOP) – Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://controlunion.ru/index.php/organicheskaya-produktsiya/usda-nop-organic>

68. Naturland – Association for Organic Agriculture, Registered Association – Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.naturland.de/en> .

69. United States Agency for International Development, USAID – Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.usaid.gov/uk/ukraine> .

70. International Federation of Organic Agriculture Movements (IFOAM - Organics International) – Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ifoam.bio/> .